

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

■ Nota de Premsa ■

Més del 78% de les dones empresonades a Catalunya són mares i presenten una elevada taxa de natalitat respecte de la població no privada de llibertat

Un estudi conclou que la legislació penitenciària hauria de possibilitar un contacte adequat de les mares que estan a la presó, amb els seus fills

L'Observatori Social i Econòmic de la Justícia, de la Càtedra de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i el Consell de l'Advocacia Catalana (CICAC), ha presentat l'informe "L'execució de la pena de presó. Peculiaritats de l'execució penal femenina" elaborat per la professora de dret processal de la UAB Carmen Navarro. L'estudi revela dades significatives sobre l'execució penal femenina a Catalunya i també reflecteix les dificultats per dur a terme en unes condicions mínimament adequades els contactes de les dones empresonades amb els seus fills. Entre les conclusions que suggereix l'estudi destaca que cal modificar la legislació penitenciària per protegir els drets dels menors.

L'estudi analitza, amb caràcter previ, el perfil de les dones privades de llibertat a Catalunya, tant des del punt de vista sociològic (edat, nacionalitat, estat civil, addiccions i el patiment de violència) com des del punt de vista processal-penitenciari (situació processal, durada de les condemnes o grau de classificació).

Les dones representen només un 6,82% de la població reclusa

A Catalunya les dones representen només un 6,82% de la població reclusa, el 71% de les quals compleix condemna per delictes contra la salut pública i el patrimoni. A dia d'avui, les dones empresonades a Catalunya es reparteixen entre cinc centres penitenciaris diferents: Puig de les Basses (Figueres), Mas d'Enric (Tarragona), Brians 1 (Sant Esteve Sesrovires), Dones Barcelona i Ponent (Lleida). Els centres penitenciaris Dones Barcelona i Brians 1 són les presons que alberguen la major part de la població penitenciària femenina a Catalunya.

Invisibilitat femenina a les presons

A causa del reduït nombre que representen en relació amb els homes privats de llibertat, les dones són, en general, invisibles en el sistema penitenciari. Per això els recursos econòmics que es destinen a la població reclusa femenina a Espanya solen ser ínfims i precaris. Les estructures pel que fa als espais dels centres penitenciaris en els quals solen estar situades les dones acostumen a ser inadequades a les seves necessitats, atès que estan ideades per a acollir població reclusa masculina.

D'altra banda, degut a que els centres penitenciaris en què compleixen condemna les dones no disposen de les instal·lacions adequades i al fet que les dones no sempre poden complir condemna en centres o en dependències properes als seus entorns d'arrelament familiar, això repercuteix de forma negativa en els contactes de les dones empresonades que són mares amb els seus fills.

Relació entre la violència soferta per les dones i l'història delictiu

L'estudi posa també de relleu que el fet d'haver sofert violència té una relació directa en l'història delictiu de les dones privades de llibertat: més del 80% de les dones empresonades a Espanya han sofert violència abans de la comissió d'actes delictius; el 68% de les dones ha estat víctima de violència de tipus sexual; el 59% de les dones va sofrir violència en l'àmbit familiar, mentre que un 25% va ser víctima d'abusos sent menor d'edat.

A Catalunya les darreres dades de que es disposen, relatives a la violència exercida sobre dones empresonades, tot i ser considerablement elevades, mostren un descens respecte a anys anteriors. Així l'any 2014, a Brians 1 un 44% de dones empresonades havien rebut maltractament físic; un 56,9% psicològic i un 24% havia estat víctima d'abús sexual.

L'estudi també porta a terme una anàlisi de les condicions en què s'exerceix la maternitat des de les nostres presons, després de realitzar el perfil sociològic i processal-penitenciari de les mares empresonades. En aquest sentit, destaca el fet que més del 78% de les dones privades de llibertat a Catalunya són mares, enfront a un 22% que no ho són.

Segons les conclusions de l'informe, "el fet de tenir fills, especialment si són menors d'edat, hauria de ser un dels criteris prioritaris a tenir en compte per l'Administració de Justícia per decidir la destinació final d'una dona en un o d'altre centre penitenciari", atès que la legislació penitenciària estableix que "s'intentarà" que la persona condemnada es trobi el menys allunyada possible del seu entorn social i familiar. Així, l'Administració hauria de "possibilitar un adequat contacte de les persones privades de llibertat amb els seus fills mentre compleixin la condemna".

A més, segons l'informe, "es fa necessària la recerca d'alternatives a la presó per a les persones que han delinquit i que tenen, a la vegada, fills al seu càrrec". L'estudi advoca per "la inclusió a la nostra legislació de noves alternatives a l'empresonament que tinguin en compte l'interès superior del menor, com ja ha fet, en bona mesura, el dret comparat". I, mentre no hi hagi cap canvi legislatiu, defensa "potenciar l'estada de les dones amb els seus fills en unitats dependents, és a dir, en pisos tutelats" perquè els menors creixin a prop de la mare o el pare, si fos el cas, però allunyats de les presons.

Sales de vis a vis poc adequades per a infants

A les entrevistes realitzades per la professora Navarro, la majoria de les dones empresonades consideren que l'ambient que es respira als locutoris en els quals es duen a terme les comunicacions orals o a les sales del vis a vis familiar no és el més idoni per a un nen. A més, per realitzar una comunicació oral de vint minuts a través d'un interfon, s'ha d'invertir un temps d'entre quatre i vuit hores degut al desplaçament i les llargues esperes.

Pel que fa a les visites familiars, es torna a constatar que els espais on es realitzen no estan preparats per rebre nens: són generalment "vells, tristos i petits" i l'ambient és poc adequat.

Entre les conclusions de l'informe, es considera que "l'eventual llunyania real del centre de compliment respecte del lloc en què viuen els fills hauria de ser una dada a tenir en compte per part de l'òrgan judicial en el moment de decidir sobre la imposició d'una mesura alternativa a la presó a la dona condemnada que té fills menors al seu càrrec".

L'informe conclou que la necessitat de tenir en compte la llunyania del centre penitenciari respecte del lloc on viuen els fills "torna a posar en relleu la importància i necessitat d'elaborar informes criminològics a fi que els òrgans judicials encarregats de jutjar i/o d'executar la pena puguin adoptar les mesures més convenients de cara a la reinserció de les mares (o, als pares, si fos el cas) que han delinquit".

D'altra banda, tot i que els tercers graus són proporcionalment més freqüents en el cas de les dones, aquestes compten amb menys centres per complir les fases de les condemnes en règim de semilibertat.

Protegir els drets dels menors

El text fa un esment especial també al fet que "s'ha de tenir en compte a aquelles víctimes innocents, que no han comès cap delictes però que pateixen aferrissadament els efectes del sistema penal, i més quan, com s'ha advertit, els nens la infància dels quals ha anat lligada a l'empresonament de la mare, presenten un major risc delictiu". I afegeix: "Els drets dels fills de persones privades de llibertat han de prevaldre per sobre del dret de la societat a imposar un càstig a qui infringeixi el dret penal. I, en qualsevol cas, ha de subsistir el principi general de l'interès superior d'aquells nens, així com la prohibició de discriminació, respecte d'altres nens".

"Centres penitenciaris pensats per a homes"

Per al president del Consell de l'Advocacia Catalana, Julio J. Naveira, aquestes dades posen de relleu que "les presons que alberguen dones presenten una sèrie de dèficits evidents que es poden resumir de la següent manera: són centres penitenciaris adequats per a un determinat perfil d'home empresonat, però no per a la immensa majoria de població reclusa femenina i molt menys per als seus fills". Per aquest motiu, considera que l'Administració de Justícia "hauria de suplir aquesta mancança buscant fórmules per adaptar-se a les necessitats de les dones que

beneficiïn seus els fills i no els converteixin en víctimes del sistema”. D'altra banda, per a Naveira, les “demolidores” dades que demostren la relació directa entre el fet d'haver sofert violència o maltractament i l'història delictiu de les dones empresonades, “evidència la necessitat d'adoptar mesures eficaces contra aquesta xacra”. En aquest sentit el Consell de l'Advocacia Catalana farà propostes legislatives que permetin combatre la violència de gènere i adaptar les presons a les necessitats de les dones.

Per la seva banda, la degana de la Facultat de Dret de la UAB, Esther Zapater, ha considerat que “el sistema de justícia penal i, especialment les presons, no tenen en compte la perspectiva de gènere. Les dones necessiten un entorn per al compliment de la pena diferent als homes, ja que els motius pels quals delinqueixen no són els mateixos, com tampoc ho són les condicions per a la seva reinserció. La realitat evidencia que les dones empresonades continuen assumint la responsabilitat de la cura dels menors i la legislació i l'administració penitenciària haurien de donar resposta a aquesta necessitat”.

Barcelona, 19 de març de 2018

L'Observatori Social i Econòmic de la Justícia

La Càtedra UAB-CICAC "Observatori social i econòmic de la justícia" és un centre universitari creat mitjançant el Conveni de col·laboració signat el 22 de gener de 2015 entre el Consell de l'Advocacia Catalana i la Universitat Autònoma de Barcelona. Està dirigit per Manuel-Jesús Cachón, catedràtic de dret privat, i Enric Fossas, catedràtic de dret constitucional, tots dos de la UAB. Té com a objectiu la realització d'informes anuals sobre el funcionament de l'administració de justícia a Catalunya, i l'estudi monogràfic sobre qüestions d'especial rellevància per a la prestació eficaç del servei públic de la justícia. El 2015 va presentar l'Informe sobre la reforma de l'organització judicial i el seu impacte a Catalunya, i el 2016, l'Informe sobre l'estat de l'administració de justícia a Catalunya.

<http://observatorijusticia.uab.cat>

Per a més informació:

*Magda Pujol
Gabinet de Comunicació
Consell de l'Advocacia Catalana
Tel. 653 399 969
premsa@cicac.cat
www.cicac.cat*

*Lucas Santos
Àrea de Comunicació i de Promoció
Universitat Autònoma de Barcelona
Tel. 93 581 40 32
g.premsa@uab.cat
www.uab.cat*